

Vargangrepp på hundar

Jens Karlsson och Peter Jaxgård

Löslöpande hundar inom etablerade vargrevir riskerar att angripas, och oftast dödas, av varg. Flera sådana dödsfall av jakthundar har skett årligen sedan vargen återkommit i delar av landet. Bakgrunden till varför vargar angriper hundar är dock oklar men har studerats av Viltskadecenter.

Det finns åtminstone tre tänkbara förklaringar till varför vargar angriper hundar:

1) vargar ser hundar som ett lättillgängligt byte; 2) vargar ser hundar som en konkurrent om byten eller parningstillfällen; eller 3) vargar ser hundar som en annan varg (det är inte ovanligt att vargar dödar andra vargar i revirstrider).

I dagsläget i Skandinavien ligger förmodligen någon av de två sistnämnda orsakerna bakom de flesta angreppen på hundar. Det är mindre troligt att vargarna i Skandinavien skulle se hundar som en födokälla eftersom de flesta dokumenterade fall där hund dödas av varg har hunden inte blivit uppäten, trots att vargarna har haft gott om tid på sig för detta. I östra Finland och Ryssland konsumeras oftast vargdödade hundar fullständigt, kanske på grund av låga tätheter av andra bytesdjur. Älgtätheten i dessa områden ligger ofta under 2 älgar / 1 000 ha, medan den på de flesta håll i Skandinavien är flera gånger högre.

Vi har undersökt vad som påverkar sannolikheten för vargangrepp på hundar utifrån två olika perspektiv, på revirnivå och på individnivå. På den större skalan analyserades vad som påverkade antalet

angrepp per år i olika vargrevir och på individnivå undersöktes vad som påverkar risken för att en enskild hund skall bli angripen av varg.

Risker på revirnivå

Antalet vargdödade hundar per år varierar inte bara mellan olika länder, utan också inom en och samma vargpopulation. Vi har jämfört 21 vargrevir i Sverige, mellan 1997 och 2003, för att se vad som skiljde revir med fler angrepp på hundar från revir med färre. De faktorer vi jämförde var täthet av bytesdjur (baserat på avskjutningsstatistik på älg och rådjur), täthet av jaktkortslösare, antal vargar i reviret, andel år med olika status för vargreviren (ensam stationär, revirmarkerande, familjegrupp), andel år med föryngning av varg, antal år som vargreviret varit etablerat samt täthet av vägar, järnvägar, bebyggelse och öppen mark (se tabell 1).

Förekomsten av bytesdjur tycktes inte påverka antalet angripna hundar i de olika reviren. Troligen fanns det mer än tillräckligt med bytesdjur för vargarna i alla revir. Den faktor som starkast påverkade antalet angrepp var i stället antalet vargar i respektive revir. Ju fler vargar i reviret, desto fler angrepp på hund. Det finns två rimliga förklaringar till detta:

1) Sannolikheten för hunden att möta en varg är större om det finns fler vargar. Vargarna i ett revir rör sig inte tillsammans hela tiden. Större flockar delar ofta upp sig i två eller tre mindre grupper,

Tabell 1. Tabellen visar antalet angrepp, medelantal vargar i reviret per år och antalet jaktkortslösare per kvadratmil i de undersökta reviren.

<i>Revir</i>	Angrepp 1997 – 2003	Angrepp per år som reviret funnits	Medelantal vargar i reviret per år	Jaktkortslösare per kvadratmil
<i>Årjäng</i>	15	2,5	6,2	60,7
<i>Filipstad</i>	7	1,2	4,7	62,8
<i>DalsEd-Halden</i>	7	1,2	4,2	50,5
<i>Glaskogen</i>	4	1,0	4,3	53,1
<i>Furudal</i>	3	0,6	4,6	22,3
<i>Stadra</i>	1	0,5	1,5	39,3
<i>Tyngsjö</i>	1	0,3	3,0	40,9
<i>Hagfors</i>	1	0,3	5,7	40,4
<i>Tisjön</i>	1	0,3	1,5	28,3
<i>Stöllet-Malung</i>	1	0,2	1,2	37,4
<i>Nyskoga</i>	1	0,2	3,5	29,0
<i>Hasselfors</i>	1	0,2	4,0	65,8
<i>Ulriksberg</i>	0	0,0	1,5	26,8
<i>Storfors</i>	0	0,0	2,0	79,8
<i>Ockelbo</i>	0	0,0	3,0	41,6
<i>Leksand</i>	0	0,0	3,7	58,0
<i>Gravendal</i>	0	0,0	3,5	26,3
<i>Grangärde</i>	0	0,0	2,0	65,9
<i>Bräcke</i>	0	0,0	1,5	25,8
<i>Bograngen</i>	0	0,0	2,5	16,9

vilket ökar sannolikheten för att en hund skall stöta på en varg, jämfört med att möta hela flocken.

2) Vargar med årsungar är mer aggressiva. Antalet vargar i ett revir är högre då det fötts en valpkull i reviret. Angrepp på hundar sker företrädesvis på hösten när årsvalparna visserligen är fullt kapabla att döda en hund, men det kan emellertid vara så att det bara är något eller några av de vuxna djuren som dödar hundar. Vuxna vargar är sannolikt mer benägna att göra detta då de har årsvalpar att skydda.

Naturligtvis fanns ett samband mellan antalet angripna hundar och antalet jaktkortslösare i reviret. Det var dock inte lika starkt som sambandet mellan antalet angrepp per år och antalet vargar i reviret. Om angrepp på hundar förekom i ett revir, var risken större för angrepp i det reviret även följande år. En förklaring till detta kan vara att vargarna inte förknippat någonting negativt med att angripa en hund. En annan förklaring är att vissa revir genomgående hade större flockar än andra revir och därför högt antal angrepp per år.

Risker på individnivå

Stövare toppar statistiken över vargangripna hundar (bild 1). Älghundar av olika raser återfinns någonstans i mitten, medan stående och ställande fågelhundar sällan angripits av varg. För att undersöka varför vissa hundraser angripits oftare än andra, intervjuades 400 slumpmässigt utvalda jägare med jakthund inom fem olika vargrevir efter tre jaktsäsonger. De fick svara på frågor om t.ex. antal jakt dagar med hunden (figur 1), hundens ras, kön och ålder. Det visade sig att stövare även toppade listan över antal jakt dagar, älghundar låg någonstans i mitten och olika typer av fågelhundar var de som hade minst antal jakt dagar inom de fem vargreviren. Detta talar alltså för att det inte var stövarnas jaktsätt eller utseende som var orsaken till att de angreps oftare än andra, utan helt enkelt att de använts oftare. Samma sak gällde kön och ålder. Hundarna angreps i samma proportion som de använts för jakt. Något mer än hälften av de angripna hundarna var hanhundar, och enligt de intervjuade jägarnas uppgifter användes hanhundar 55 % av jakt dagarna.

I flera av de fall där hundar angripits av varg har hundföraren observerat hur hunden drivit eller framspåret varg innan angreppet. Hundens benägenhet att följa ett vargspår är således en faktor som också kan spela roll för angreppsrisken. För att undersöka hur vanligt detta beteende är bland hundar, testade vi 76 jakthundar av de vanligaste raserna på spår efter sändarförsedda vargar. Det visade sig att 84 % av de testade hundarna var intresserade av vargspår (dvs. stannade upp och luktade i spåret). En tredjedel, 34 % av hundarna, följde vargspåret framåt i mer än 100 m (därefter togs de av

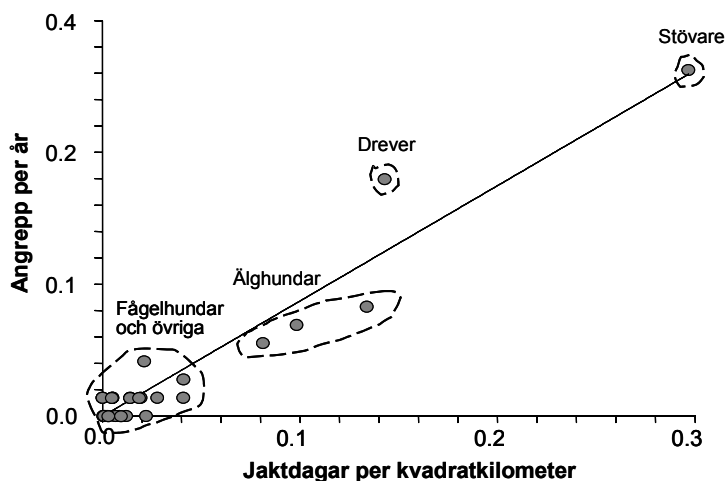
Bild 1. Vargdödad stövare. Vargar tycks hantera dödade hundar på ett likartat sätt. De flesta vargdödade hundar är flådda på sidor och rygg, med en ganska jämn kant över låret.

Foto: Jens Karlsson

praktiska skäl av spåret). Ingen av de 76 hundarna visade någon rädsla eller osäkerhet inför vargspåret.

Att vargar använder hundens skall för att lokalisera och angripa hunden händer troligen, men det hör förmodligen inte till vanligheten. Vi testade detta genom att placera en skällande hund i en stålbur på varierande avstånd från sändarförsedda vargar, allt från 200 m upp till 1 km. Vi pejlade och följde vargarnas rörelser från en punkt omkring 200 m från hunden. Vi försökte således efterlikna en jaktsituation. Trots att hunden, en finnspets, skällde med varierande intensitet under hela försöksperioderna, var vargarnas vanligaste reaktion att stanna kvar på sin lega. I de fall vargarna rörde sig så avlägsnade de sig från hunden och tog oftast ny lega några hundra meter längre bort.

Vi har även vid andra pejlingstillfällen hört drivande och skällande hundar i närheten av vargarna som vi pejlade, utan att dessa rört sig mot skallen eller att något angrepp skett.

Figur 1. Sambandet mellan antalet vargangripna hundar av olika raser och hur ofta dessa användes för jakt per säsong och kvadratkilometer. Angrepp per år (y-axeln) är andelen angrepp, av det totala antalet angrepp, på respektive ras. Jaktdagar per kvadratkilometer (x-axeln) är andelen jaktdagar, av det totala antalet jaktdagar, för respektive ras. Data omfattar tre olika jaktsäsonger inom fem olika vargrevir.

Hur stor är risken?

Med hjälp av länsjaktvårdsföreningarna och jaktvårdskretsarnas ombud tog vi reda på hur många jägare med jakthund det fanns i respektive vargrevir. Totalsiffran på antalet jägare med jakthund och antalet vargangrepp för respektive revir under tre jaktsäsonger gav möjlighet att uppskatta sannolikheten för vargangrepp på hund inom svenska vargområden. I områden med ett revirhävande par var sannolikheten för att hund blivit angripen av varg 1 på ca 9 000 jaktdagar. I ett revir med en familjegrupp (flock) var sannolikheten för vargangrepp på hund högre, 1 på ca 5 000 jaktdagar. Risken för att en hund skulle bli påkörd av en bil i dessa områden låg någonstans mittemellan, dvs. 1 på ca 7 000 jaktdagar.

Kan man minska risken?

De mest uppenbara sätten att undvika angrepp på jakthundar är givetvis att, om så är möjligt, undvika att jaga med hund inom kända vargrevir. Har man tillgång till jaktmarker i olika områden som alla ligger i vargrevir, bör man undvika att jaga med hund i det revir där det finns flest vargar och där det finns årsungar. Naturligtvis finns risken att hunden blir angripen av kringströvande varg även utanför kända revir, men den risken är betydligt mindre. Jakt med hund i revir där vargar angripit hundar tidigare innebär också en ökad risk. Om möjligt bör även undvikas att släppa hundar nära vargarnas s.k. rendez-vous (mötes) platser, där de under tidig höst samlar årsvalparna. Kännedom om dessa platser fås genom

Vargangrepp på hundar

att vara uppmärksam på spår/spillning i vägkanter och upprepade vargyl från samma område.

Förutom att försöka undvika vissa områden, finns ett antal rent praktiska tips om hur risken för vargangrepp på hund kan minskas. Det pågår en ständig utveckling och testning av nya tillvägagångssätt, t.ex. västar av skottsäkert (och därmed även bittåligt) material med avskräckande kemikalier eller eltrådar insydda. Utöver detta finns några sätt som idag är i praktiskt bruk bland många svenska jägare:

- Lära hunden att förknippa vargspår och vargvittring med obehag.
- Användning av ”vargtelefonen”, om sådan finns. Den s.k. vargtelefonen är en telefonsvarare (oftast hos Länsjaktvårdsförbundet) med rapporter om sändarförsedda vargars ungefärliga positioner under senaste veckan. Det finns i dagsläget inga belägg för att antalet

vargangrepp på hundar minskat till följd av vargtelefonen, men datamaterialet är ännu mycket litet. Mer än 90 % av jägare med jakthund inom revir med vargtelefon vill dock ha denna funktion kvar.

- Använda bjällror på hunden. Test av bjällror på jakthundar i Ryssland har visat att hundar med bjällra löper mycket mindre risk att bli angripna av vargar jämfört med hundar utan bjällra. Idén bygger på att en mässingspingla runt hundens hals kan göra vargarna osäkra, eftersom detta skiljer sig från det som vargar vanligen förknippar med bytesdjur eller konkurrenter.
- Använd hundpejl så att hunden med högre säkerhet kan fås med hem vid avslutad jakt. Sändarhalsbandet i sig skyddar troligen inte hunden, men alla sätt att minska den tid hunden utsätts för risken att angripas av varg är naturligtvis av godo.